

Հավելված

Հաստատվել է ՀՀ ՎՊԻ Խորհրդի
2016թ. մայիսի 10-ի թիվ 16/3 որոշմամբ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

«Հայաստանի Հանրապետության 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության տարեկան հաշվետվության մասին

Հայաստանի Հանրապետության վերահսկիչ պալատի «Հայաստանի Հանրապետության 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության տարեկան հաշվետվության մասին եզրակացությունը ներկայացվում է ի կատարումն ՀՀ Սահմանադրության 111-րդ հոդվածի, «ՀՀ վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի բ) կետի, 6-րդ հոդվածի 3-րդ մասի, «ՀՀ Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ օրենքի 87-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջների:

2015 թվականի ՀՀ պետական բյուջեի ամփոփ ցուցանիշները

Համաձայն ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ ՀՀ կառավարության հաշվետվության (այսուհետ՝ Հաշվետվություն), ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի եկամուտները «ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքով (այսուհետ՝ Օրենք) նախատեսվել են 1,191,471,174.4 հազ. դրամ: 2015 թվականի ընթացքում պետական բյուջեի եկամուտները ՀՀ կառավարության որոշումներով ավելացել են 57,174,198.2 հազ. դրամով, որի արդյունքում ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,248,645,372.6 հազ. դրամ:

Համաձայն ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի մասին ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 10-րդ կետի, արտաբյուջետային միջոցների որոշ հաշիվների մուտքերի և ելքերի

նախահաշվային և փաստացի ցուցանիշները ներառվել են ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման հաշվետվությունում և արտացոլվել են որպես պետական բյուջեի համապատասխան մուտքեր և ելքեր: 2015 թվականի պետական հիմնարկների արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներին մուտքերը ճշտված ծրագրով նախատեսվել են 38,533,986.6 հազ. դրամ, որից՝ 36,064,209.9 հազ. դրամը ընթացիկ եկամուտներն են, 2,467,624.6 հազ. դրամը՝ արտաբյուջետային հաշիվների ելքերի ֆինանսավորմանն ուղղվող հաշվի տարեսկզբի միջոցները, իսկ 2,152.1 հազ. դրամ՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը: Հաշվետվությամբ արտաբյուջետային միջոցների հաշիվներին փաստացի մուտքը կազմել է 38,582,059.7 հազ. դրամ, որից՝ 36,094,331.4 հազ. դրամը ընթացիկ եկամուտներն են, 2,485,367.9 հազ. դրամը՝ արտաբյուջետային հաշիվների ելքերի ֆինանսավորմանն ուղղվող հաշվի տարեսկզբի միջոցները, իսկ 2,360.5 հազ. դրամը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների իրացումից եկամուտները:

2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 23.14%՝ 2014 թվականի 23.6%-ի համեմատ:

Օրենքով ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի ընդամենը ծախսերը նախատեսվել են 1,305,599,524.5 հազ. դրամ, որոնք 2015 թվականի ընթացքում ՀՀ կառավարության որոշումներով ավելացել են 109,553,979.3 հազ. դրամով: Արդյունքում ծախսերի ճշտված ծրագիրը կազմել է 1,415,153,503.8 հազ. դրամ, որը ներառում է 38,179,450.2 հազ. դրամ արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսը: Ծախսերի ճշտված ծրագիրը, առանց արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսի, կազմել է 1,376,974,053.6 հազ. դրամ: Ընդամենը փաստացի ծախսերը, ներառյալ 37,193,307.8 հազ. դրամ փաստացի արտաբյուջետային ծախսերը, կազմել են 1,408,996,462.8 հազ. դրամ կամ Օրենքով նախատեսվածի 107.9%-ը, իսկ ճշտված ծրագրի 99.6%-ը: 2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի ծախսեր/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 27.9%՝ 2014 թվականի 25.5%-ի համեմատ:

Օրենքով ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի պակասուրդը հաստատվել է 114,128,350.1 հազ. դրամ: ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի նախատեսված պակասուրդը տարվա ընթացքում ճշտված ծրագրով ավելացել է 52,379,781.1 հազ. դրամով՝ կազմելով 166,508,131.2 հազ. դրամ: ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման արդյունքում գրանցվել է 241,252,439.6 հազ. դրամի պակասուրդ, որը

Օրենքով նախատեսվածի 211.4%-ն է, իսկ տարեկան ճշտված ծրագրով նախատեսվածի՝ 144.9%-ը: 2015 թվականին պակասուրդ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 4.8%՝ 2014 թվականի 1.9%-ի համեմատ:

2002-2015 թվականների ՀՀ պետական բյուջեների մասին ՀՀ օրենքներում կատարված վերլուծությամբ առկա է ՀՀ կառավարությանը փոխանցված լիազորությունների ընդլայնում, որով 2015 թվականին ՀՀ կառավարությունը լիազորվել է լրացուցիչ եկամուտների և ներգրավված միջոցների առկայության դեպքում իրականացնել լրացուցիչ ծախսերի բաշխում:

2015 թվականի պետական բյուջեի եկամուտների վերաբերյալ

2015 թվականի պետական բյուջեով ծրագրված եկամուտները, ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները, կազմել են 1,191,471,174.4 հազ. դրամ, իսկ ճշտված ծրագիրը՝ 1,248,645,372.6 հազ. դրամ, որոնք նախորդ տարվա ցուցանիշից ավելի են համապատասխանաբար 55,568,342.4 հազ. դրամով և 59,882,740.6 հազ. դրամով:

2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտները, ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները, կազմել են 1,167,744,023.2 հազ. դրամ, որոնք 2014 թվականի փաստացի եկամուտները գերազանցում են 22,981,288.3 հազ. դրամով կամ 2.0%-ով: 2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 23.14%՝ 2014 թվականի 23.6%-ի համեմատ:

ՀՀ կառավարության հաշվետվությամբ ներկայացված տվյալների համաձայն, 2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի եկամուտների կառուցվածքում, ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտները, հարկային եկամուտները և պետական տուրքը կազմել են 91.4%, պաշտոնական դրամաշնորհները՝ 2.6%, այլ եկամուտները 6.0%, իսկ առանց արտաբյուջետային եկամուտների՝ համապատասխանաբար՝ 94.2%, 2.5% և 3.3 % :

ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի հարկային եկամուտները, ներառյալ արտաբյուջետային եկամուտներ, տարեկան ճշտված ծրագրով նախատեսված 1,110,270,625.7 հազ. դրամից պակաս է հավաքագրվել 74,787,206.5 հազ. դրամով, կամ 6.7%-ով, որի արդյունքում փաստացի հարկային եկամուտները կազմել են 1,035,483,419.2 հազ. դրամ՝ ապահովելով տարեկան ճշտված ծրագրի 93.3% կատարում: 2015 թվականի

պետական բյուջեի փաստացի հարկային եկամուտներ/ՀՆԱ հարաբերակցությունը կազմել է 20.5%՝ նախորդ տարվա 21.2%-ի համեմատ:

ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի փաստացի պետական տուրքերից մուտքերը կազմել են 32,405,344.5 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրի 30,368,557.7 հազ. դրամի դիմաց՝ ապահովելով տարեկան ճշտված ծրագրի 106.7% կատարում:

2015 թվականի պետական բյուջեի պաշտոնական դրամաշնորհները Օրենքով նախատեսվել են 25,646,664.5 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 38,193,758.0 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշը կազմել է 29,891,115.3 հազ. դրամ, որը Օրենքով նախատեսվածի և ճշտված ծրագրի համապատասխանաբար 116.5% և 78.3%-ն է: Առանց արտաբյուջետային եկամուտների, փաստացի պաշտոնական դրամաշնորհները կազմել են 28,348,493.0 հազ. դրամ, որը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմում է 77.5 %:

2015 թվականի պետական բյուջեի այլ եկամուտները Օրենքով նախատեսվել է 27,113,109.9 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 69,812,431.2 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ցուցանիշը կազմել է 69,964,144.2 հազ. դրամ, կամ Օրենքով նախատեսվածի և ճշտված ծրագրի համապատասխանաբար 258.0% և 100.2%: Առանց արտաբյուջետային այլ եկամուտների, փաստացի այլ եկամուտները կազմել են 37,656,829.9 հազ. դրամ, որը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմում է 101.9%:

2015 թվականին բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվել են շուրջ 9.8 մլրդ դրամ տոկոսավճարներ՝ 2014 թվականի 8.4 մլրդ դրամի համեմատ:

ՀՀ վերահսկիչ պալատը կրկին ուշադրություն է հրավիրում այն փաստին, որ ՀՀ պետական բյուջեի մասին օրենքում, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության տարեկան հաշվետվություններում բացակայում են ըստ եկամտատեսակների հարկային եկամուտները՝ ճշտված ծրագիրը, և դրան համապատասխան փաստացի կատարողականները: Արդյունքում ըստ եկամտատեսակների եկամուտների հիմնավոր վերլուծություն չի իրականացվում: Խնդիրն արդեն քանի տարի շարունակ բարձրաձայնվում է ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից, սակայն ՀՀ Ազգային ժողովի և ՀՀ կառավարության կողմից համապատասխան ուշադրության չի արժանանում:

2015 թվականի պետական բյուջեի ծախսերի վերաբերյալ

Ըստ Հաշվետվության, ընդամենը փաստացի ծախսերը, ներառյալ՝ 37,193,307.8 հազ. դրամ փաստացի արտաբյուջետային ծախսերը կազմել են 1,408,996,462.8 հազ. դրամ՝ ապահովելով ճշտված ծրագրի 99.6% կատարողական:

ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի ծրագրերը **գործառական դասակարգմամբ** 722-ն են: Այդ ծրագրերի կատարման ուսումնասիրությամբ պարզվել է՝

1. թվով քսաներեք ծրագրեր, որոնց ընդհանուր գումարը ճշտված ծրագրերով նախատեսվել է 21,310,249.9 հազ. դրամ, չեն կատարվել, այսինքն՝ վճարումներ չեն իրականացվել,
2. թվով յոթ ծրագրեր, որոնց ընդհանուր գումարը Օրենքով նախատեսվել է 3,674,886.7 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով զրոյացվել են,
3. թվով քառասուներեք ծախսային ծրագրերով փաստացի ծախսերը կազմել են 98,289,112.7 հազ. դրամ: Ճշտված ծրագրից ավելի ծախս է կատարվել 41,948,206.8 հազ. դրամի չափով, ինչը պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերով,
4. թվով երեսունհինգ ծախսային ծրագրերով, որից 16-ը արտաքին վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր են, փաստացի կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 50%-ից ցածր, որը չի ներառում չկատարված ծրագրերը: Այդ ծրագրերի ճշտված ծրագրային ցուցանիշը կազմել է 17,324,652.2 հազ. դրամ, մինչդեռ, փաստացի կատարողականը կազմել է 5,145,980.5 հազ. դրամ, կամ ճշտված ծրագրի 29.7%-ը: Պետք է նշել, որ այդ ծրագրերում փաստացի ցուցանիշի ամենամեծ բացասական շեղումը ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ գումարային արտահայտությամբ, արձանագրվել է ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող “Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման” ծրագրում՝ 6,782,243.8 հազ. դրամի չափով,
5. թվով յոթանասուն ծախսային ծրագրեր Օրենքով նախատեսված չեն եղել, սակայն, ճշտված ծրագրով նախատեսվել են 78,755,731.2 հազ. դրամ, իսկ փաստացի կատարվել են 68,911,182.4 հազ. դրամ՝ կազմելով ճշտված ծրագրի 87.5%-ը: Այդ յոթանասուն

ծրագրերից քառասունը դրամաշնորհային ծրագրեր են, որոնց փաստացի ծախսը կազմել է 10,628,026.2 հազ. դրամ ,

6. 2015 թվականի ընթացքում կատարված ծախսերի կառուցվածքը հետևյալն է. սոցիալական պաշտպանություն՝ 27.2%, ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ՝ 20.0%, պաշտպանություն՝ 14.1%, կրթություն՝ 8.7%, հասարակական կարգ, անվտանգություն և դատական գործունեություն՝ 8.7%, տնտեսական հարաբերություններ՝ 7.8%, առողջապահություն՝ 6.1%, բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություններ՝ 2.8%, հանգիստ, մշակույթ և կրոն՝ 2.2%, հիմնական բաժիններից չդասվող պահուստային ֆոնդեր՝ 2.1%, շրջակա միջավայրի պահպանություն՝ 0.4%:

ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի գործառական դասակարգմամբ փաստացի ծախսերը ճշտված ծրագրի նկատմամբ տասնմեկ բաժիններից վեցում նախատեսվածից ցածր են, ընդ որում, ամենացածր կատարողականը արձանագրվել է «Պաշտպանություն» բաժնում՝ 95.7%:

Ըստ Հաշվետվության, ՀՀ 2015 թվականի պետական բյուջեի **տնտեսագիտական դասակարգմամբ** փաստացի ծախսերի կառուցվածքը, ներառյալ արտաբյուջետային հաշիվների միջոցների տնօրինման արդյունքում կատարված ծախսերը, հետևյալն է. 87.9%-ը ընթացիկ ծախսեր, իսկ 12.1%-ը՝ ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններ:

2014 թվականի համեմատ, 2015 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն աճել են 14.1%-ով: 2015 թվականին ծախսերը Օրենքով նախատեսվել են 1,305,599,524.5 հազ. դրամ: 2015 թվականին փաստացի ծախսերը կազմել են 1,408,996,462.8 հազ. դրամ կամ Օրենքով հաստատված ցուցանիշի նկատմամբ կատարվել են 107.9%-ով, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ 99.6%-ով:

2015 թվականին պետական բյուջեից աշխատանքի վարձատրության համար փաստացի ծախսվել է 140,979,792.1 հազ. դրամ, որը կազմում է Օրենքով նախատեսված ցուցանիշի 106.0%-ը, իսկ ճշտված ծրագրի՝ 99.0%-ը:

2015 թվականին պետական բյուջեի ծախսերի 27.8%-ը կամ 391,018,970.6 հազ. դրամը տրամադրվել է սոցիալական նպաստներին և կենսաթոշակներին, 18.4%-ը կամ 258,633,752.4 հազ. դրամը՝ ծառայությունների և ապրանքների ձեռքբերմանը, 13.4%-ը կամ 188,356,730.9 հազ. դրամը՝ այլ ծախսերին, 10.9%-ը կամ 152,906,071.9 հազ. դրամը՝

դրամաշնորհներին, 5.3%-ը կամ 74,084,107.1 հազ. դրամը՝ տոկոսավճարներին, իսկ 2.3%-ը կամ 32,937,405.3 հազ. դրամը՝ սուբսիդիաներին:

Հաշվետու տարում պետական բյուջեից տրամադրվել են 152,906,071.9 հազ. դրամի դրամաշնորհներ, որից՝ 147,545,847.6 հազ. դրամը պետական հատվածի այլ մակարդակներին հատկացված ընթացիկ դրամաշնորհներն են (ընդհանուր դրամաշնորհների 96.5%-ը), 3,352,082.4 հազ. դրամը (ընդհանուր դրամաշնորհների 2.2%-ը) կապիտալ դրամաշնորհներն են, հատկացված պետական հատվածի այլ մակարդակներին, 1,987,581.4 հազ. դրամը (ընդհանուր՝ դրամաշնորհների 1.3%-ը) հատկացվել են միջազգային կազմակերպություններին:

Ընթացիկ դրամաշնորհներից 44,018,692.6 հազ. դրամն ուղղվել է համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաներին, 20,202,149.5 հազ. դրամը՝ պետական և համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություններին, իսկ այլ ընթացիկ դրամաշնորհները կազմել են 60,402,186.8 հազ. դրամ:

2015 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի 391,018,970.6 հազ. դրամը կազմել են սոցիալական նպաստները և կենսաթոշակները, որից 68.4%-ը միայն կենսաթոշակներն են:

«Այլ ծախսեր» հոդվածով հատկացվել է 188,356,730.9 հազ. դրամ, որից 94.7%-ը կամ 178,423,596.0 հազ. դրամը կատարվել է «այլ ծախսեր» հոդվածով:

2015 թվականին ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները Օրենքով նախատեսվել են 109,165,645.9 հազ. դրամի չափով, բյուջետային տարվա ընթացքում ավելացվել են 61,701,200.0 հազ. դրամով և ճշտված ծրագրով գումարը կազմել է 170,866,845.9 հազ. դրամ: Փաստացի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները կազմել են 170,079,632.5 հազ. դրամ: Բյուջետային տարվա ընթացքում Օրենքով նախատեսված ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը և դրանց օտարումից մուտքերը ավելացվել են համապատասխանաբար՝ 63,083,007.1 հազ. դրամով և 1,381,807.1 հազ. դրամով, և ճշտված ծրագիրը համապատասխանաբար կազմել է 172,993,435.5 հազ. դրամ և 2,126,589.6 հազ. դրամ, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով փաստացի ծախսերը և դրանց օտարումից մուտքերը համապատասխանաբար կազմել են 172,206,532.5 հազ. դրամ և 2,126,900.1 հազ. դրամ:

ՀՀ 2015 թվականին պետական բյուջեի **գերատեսչական դասակարգմամբ** ծախսերի վերլուծությունից պարզվել է, որ ընդամենը փաստացի ծախսերից 63.4%-ը բաժին է ընկնում հինգ գերատեսչությունների.

1. ՀՀ 2015 թվականին պետական բյուջեի փաստացի ընդամենը ծախսերի 21.2%-ը բաժին է ընկնում ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 303,360,306.1 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 298,762,031.9 հազ. դրամ և փաստացի ծախսը կատարվել է 298,614,673.5 հազ. դրամի չափով, կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 100%-ով: 2015 թվականին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության սոցիալական ապահովության պետական ծառայությանը հատկացված միջոցների փաստացի ծախսերը 2014 թվականի համեմատ աճել են 12.5%-ով, որը հիմնականում կենսաթոշակների ավելացման արդյունք է,

2. 2015 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի մեջ երկրորդ ամենամեծ տեսակարար կշիռը բաժին է ընկնում ՀՀ ֆինանսների նախարարությանը՝ 17.4% կամ 245,186,172.3 հազ. դրամ, որն Օրենքով նախատեսվել է 198,675,994.2 հազ. դրամ, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ կատարվել է 99.0%-ով,

3. 2015 թվականին ՀՀ պաշտպանության նախարարության ծախսը կազմել է պետական բյուջեի ամբողջ փաստացի ծախսերի 14.3%-ը, որն Օրենքով նախատեսվել է 197,321,214.7 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 209,885,070.1 հազ. դրամ: ՀՀ պաշտպանության նախարարության փաստացի ծախսերը կազմում են 201,036,530.8 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 95.8%-ը,

4. 2015 թվականին ՀՀ պետական բյուջեի փաստացի ծախսերի 5.9%-ը բաժին է ընկել ՀՀ առողջապահության նախարարությանը: Այդ գերատեսչությանը հատկացված միջոցների օգտագործման համար Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 81,492,823.3 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով՝ 83,625,868.6 հազ. դրամ, իսկ փաստացի ծախսերը կատարվել են 83,596,474.2 հազ. դրամի չափով, կամ ճշտված ցուցանիշի շուրջ 100%-ը: 2015 թվականին ՀՀ առողջապահության նախարարության փաստացի ծախսերը 2014 թվականի համեմատ աճել են 12.3%-ով: Աճը հիմնականում պայմանավորված է «Պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների բժշկական

օգնության և սպասարկման ծառայություններ», «Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ» և «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագիր» ծրագրերի ծախսերի ավելացմամբ,

5. 2015 թվականին փաստացի ընդամենը ծախսերի 4.6%-ը բաժին է ընկել ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանությանը: Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 39,701,161.9 հազ. դրամ, ճշտված ծրագրով 64,821,254.8 հազ. դրամ և փաստացի ծախսը կատարվել է 64,758,465.4 հազ. դրամի չափով, կազմելով ճշտված ցուցանիշի 99.9%-ը: 2015 թվականին ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանությանը հատկացված միջոցների փաստացի ծախսերը 2014 թվականի համեմատ աճել է 10.5%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է «Հասարակական կարգի պահպանության ապահովում» և «ՀՀ պետական կառավարման մարմինների և կազմակերպությունների շենքերի և շինությունների, ինչպես նաև կարևորագույն նշանակության օբյեկտների պահպանություն» ծրագրերի ծախսերի 5,830,767.7 հազ. դրամ աճով:

2015 թվականին գերատեսչություններից ճշտված ծրագրի նկատմամբ ամենացածր կատարողականն արձանագրվել է ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության ծախսերում՝ 40.3%, ինչը հիմնականում պայմանավորված է «ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման դրամաշնորհային ծրագրի» և «Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Որոտանի հիդրոէլեկտրակայանների համալիրի վերականգնման ծրագրի»՝ ճշտված ծրագրով նախատեսված համապատասխանաբար 3,126,096.4 հազ. դրամի և 283,027.1 հազ. դրամի չափով չկատարմամբ, ինչպես նաև «Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող դրամաշնորհ արդյունաբերական մասշտաբի արևային էներգիայի ծրագրի նախապատրաստման համար դրամաշնորհային ծրագրի» և «ՌԴ աջակցությամբ իրականացվող Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագրի» ճշտված ծրագրերի նկատմամբ թերակատարմամբ համապատասխանաբար 3.7%-ով և 35.5%-ով:

Ըստ Հաշվետվության, 2015 թվականին ՀՀ կառավարության ընդունած որոշումների համաձայն, պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային

հաշիվների միջոցների շրջանառության փաստացի ծախսերը կազմել են 37,193,307.8 հազ. դրամ կամ ճշտված ծրագրի 97.4%-ը:

2015 թվականին արտաբյուջետային հաշիվների միջոցների շրջանառության փաստացի ամենամեծ ծախս կատարել են երեք գերատեսչություններ՝

1. ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանությունը՝ ամբողջ արտաբյուջետային ծախսերի 59.0%-ը,
2. ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը՝ ամբողջ արտաբյուջետային ծախսերի 15.2%-ը,
3. ՀՀ քաղաքաշինության նախարարությունը՝ ամբողջ արտաբյուջետային ծախսերի 12.5%-ը:

2015 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից Օրենքով նախատեսվել է հատկացնել 18,057,480.0 հազ. դրամ: Տարվա ընթացքում այդ ցուցանիշը ավելացել է 12,448,381.4 հազ. դրամով, և ճշտված ծրագիրը կազմել է 30,505,861.4 հազ. դրամ: 2015 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդից փաստացի հատկացվել է 29,903,302.6 հազ. դրամ: 2015 թվականին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցներից 27.1%-ը ուղղվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնություններին:

2015 թվականի բյուջետային տարում կնքված պայմանագրերով պետական կարիքների համար նախատեսվել է իրականացնել 480,347,806.8 հազ. դրամի գնումներ, առանց արտաքին վարկերի և դրամաշնորհների ծրագրերի և գաղտնի գնումների, սակայն փաստացի վճարվել է 475,895,367.0 հազ. դրամ:

Հաշվետվությունում բացակայում է Օրենքի N 6 հավելվածի Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ ԿԲ) 2015 թվականի վարչական ծախսերի կատարման մասին տեղեկատվությունը, ինչը Վերահսկիչ պալատին հնարավորություն չի տալիս գնահատել հաշվետվությունը՝ հաշվետու բյուջետային տարվա պետական բյուջեի մասին Օրենքի 12-րդ հոդվածի պահանջների կատարման մասով:

2015 թվականի պետական բյուջեի պակասուրդի վերաբերյալ

2015 թվականի պետական բյուջեի պակասուրդի փաստացի ֆինանսավորումը կազմել է 241,252,439.6 հազ. դրամ: 2014 թվականի համեմատ, 2015 թվականին պակասուրդի մեծությունն աճել է 167.2 տոկոսային կետով: 2014 թվականի համեմատ, 2015 թվականին պակասուրդի ֆինանսավորման արտաքին աղբյուրներն աճել են 1031.1%-ով, իսկ ներքին աղբյուրները նվազել են՝ 83.9%-ով:

2015 թվականին պետական բյուջեի պակասուրդը Օրենքով նախատեսվել է ֆինանսավորել 114,128,350.1 հազ. դրամով: Տարվա ընթացքում պակասուրդի ֆինանսավորման մեծությունն աճել է 52,379,781.1 հազ. դրամով, և ճշտված ծրագիրը կազմել է 166,508,131.2 հազ. դրամ: Կատարողականը Օրենքով հաստատված ցուցանիշի նկատմամբ կազմել է 211.4%, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ 144.9%:

2015 թվականին պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրներն Օրենքով նախատեսվել են 103,875,172.9 հազ. դրամ, տարվա ընթացքում կատարվել են փոփոխություններ, և ներքին աղբյուրներից ֆինանսավորման գումարը նվազեցվել է 99,827,830.9 հազ. դրամով, որի արդյունքում պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրների ճշտված ծրագիրը կազմել է 4,047,342.0 հազ. դրամ: Փաստացի այդ ցուցանիշը կազմել է 11,230,762.3 հազ. դրամ կամ Օրենքով հաստատված ցուցանիշի նկատմամբ 10.8%, իսկ ճշտված ծրագրի նկատմամբ՝ 277.5%:

Համաձայն Հաշվետվության, 2015 թվականի ընթացքում պետական բյուջեի միջոցների ազատ մնացորդի փոփոխությունը կազմել է -41,149.2 մլն դրամ, այդ թվում՝ -38,169.7 մլն դրամ՝ գանձապետական միասնական հաշվի մնացորդի փոփոխություն, որից՝

45,929.4 մլն դրամ՝ Կետրոնական գանձապետարանում դեպոզիտի փոփոխություն,

-1,308.8 մլն դրամ՝ տեղական բյուջեի փոփոխություն,

-2,353.7 մլն դրամ՝ արտաբյուջեի փոփոխություն,

7,961.1 մլն դրամ՝ ԾԻԳ-ի միջոցների փոփոխություն,

-88,397.8 մլն դրամ՝ պետական բյուջեի միջոցների փոփոխություն,

51,000.0 մլն դրամ՝ ժամկետային ավանդներ ԿԲ-ում,

-37,397.8 մլն դրամ՝ պետական ընդհանուր ռեսուրսների (ներառյալ՝ ժամկետային ավանդներ ԿԲ-ում) փոփոխություն, այդ թվում՝ 999.7 մլն դրամ՝ միջանկյալ հաշվի փոփոխություն,

-2,680.5 մլն դրամ՝ հաշվետու ժամանակաշրջանում տարեսկզբի ազատ մնացորդին մուտք,

-71.2 մլն դրամ՝ ֆինանսավորման և դրամարկղային ծախսերի տարբերություն:

2015 թվականի տարեսկզբի պետական ընդհանուր ռեսուրսները, ներառյալ ժամկետային ավանդները, ԿԲ-ում կազմել են 51,427.4 մլն դրամ:

2015 թվականին Օրենքով նախատեսվել է Միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից ստանալ 80,465,027.0 հազ. դրամ արտաքին վարկ, սակայն տարվա ընթացքում այդ ցուցանիշը փոփոխվել է, և տարեկան ճշտված ծրագիրը կազմել է 115,357,581.6 հազ. դրամ: 2015 թվականին արտաքին վարկերի և փոխատվությունների ստացումը փաստացի կազմել է 190,902,771.4 հազ. դրամ, կամ ճշտված ծրագրի 165.5%-ը:

2015 թվականին Օրենքով և ճշտված ծրագրով արտաքին վարկերի մասով նախատեսվել է մարել 24,388,865.1 հազ. դրամ, փաստացի մարվել է 23,675,223.0 հազ. դրամ: Կատարողականը ճշտված ծրագրի նկատմամբ կազմել է 97.1%:

ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից բազմիցս արձանագրվել է, որ միջազգային համաձայնագրերի շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրված բոլոր բյուջետային միջոցների շրջանառումը գանձապետական միասնական հաշվով չէր կատարվում: 2015 թվականին արդեն բոլոր ԾԻԳ-երի հաշիվները գտնվում են գանձապետական միասնական հաշվում և 2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ԾԻԳ-երի հաշիվների մնացորդը կազմել է 23,982.0 մլն դրամ:

Մեր կարծիքով, ՀՀ բյուջետային միջոցների կառավարման արդյունավետության նպատակով անհրաժեշտ է, որ

1. ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ԾԻԳ-երի հաշիվների նկատմամբ գանձապետարանն իրականացնի նախնական հսկողություն,
2. «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան՝ Հայաստանի Հանրապետությանը և համայնքներին ամրագրված բոլոր բյուջետային միջոցները հաշվեգրվեն, շրջանառվեն գանձապետական

միասնական հաշվով: Մասնավորապես՝ ՊՈԱԿ-ներին, ԲԸ-ին, Հիմնադրամներին, ինչպես նաև «Գերմանահայկական հինադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ պետական հիմնարկին տրամադրված բոլոր բյուջետային միջոցները շրջանառվեն գանձապետական միասնական հաշվով: Պետք է նշել, որ ՀՀ կառավարության նախաձեռնությամբ 2013 թվականի ապրիլի 30-ին կատարվել է փոփոխություն «Գանձապետական համակարգի մասին» ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի 5-րդ կետում և արդեն, ըստ օրենքի, Գանձապետական միասնական հաշիվը ներառում է նաև պետական և համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպությունների բանկային սպասարկման համար ենթահաշիվները: Սակայն, չնայած այն հանգամանքին, որ արդեն երկու տարի է ինչ կատարվել է այդ փոփոխությունը, մինչ օրս ՊՈԱԿ-ների հաշիվները գտնվում են առևտրային բանկերում:

2015 թվականի ՀՀ պետական պարտքը

2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ պետական պարտքը կազմել է 5,078.8 մլն ԱՄՆ դոլար (2,456.9 մլրդ դրամ), որից՝ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 4,317.3 մլն ԱՄՆ դոլար (2,088.5 մլրդ դրամ), իսկ ՀՀ ներքին պետական պարտքը կազմել է 761.5 մլն ԱՄՆ դոլար (368.4 մլրդ դրամ): 2015 թվականի ՀՀ պետական պարտքում ՀՀ արտաքին պարտքը կազմել է 85.0%, ՀՀ ներքին պարտքը՝ 15.0%: Այսինքն՝ 2014 թվականի համեմատ, 2015 թվականին ՀՀ պետական պարտքի կառուցվածքում ՀՀ արտաքին պետական պարտքը նվազել է 0.2 տոկոսային կետով:

«Պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի 5- րդ հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն, ՀՀ կառավարության պարտքը տվյալ տարվա դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չպետք է գերազանցի Հայաստանի Հանրապետության նախորդ տարվա համախառն ներքին արդյունքի (այսուհետ՝ ՀՆԱ) 60%-ը: 2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ կառավարության պարտքը կազմել է 2014 թվականի ՀՆԱ-ի 46.0%-ը, այսինքն՝ պահպանվել է օրենքի այդ կետի պահանջը: Նախորդ տարվա համեմատ այս ցուցանիշը աճել է 4.3 տոկոսային կետով:

2015 թվականի ՀՀ ներքին պետական պարտքը

2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ներքին պետական պարտքը կազմել է 368.4 մլրդ դրամ (761.5 մլն ԱՄՆ դոլար)՝ նախատեսված 333.9 մլրդ դրամի (824 մլն ԱՄՆ դոլար) համեմատ: 2015 թվականին ներքին պետական պարտքը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 56.7 մլրդ դրամով կամ 18.2 %-ով:

30.12.2015 թվականի դրությամբ ներքին պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

1. 320.0 մլրդ դրամը կամ 86.9%-ը ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված պետական գանձապետական պարտատոմսեր,
2. 47.4 մլրդ դրամը կամ 12.8 %-ը ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսեր: 2014 թվականի համեմատ ներքին պարտքի կառուցվածքում ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերը գումարային արտահայտությամբ աճել են 28.0 մլրդ դրամով, իսկ տոկոսային արտահայտությամբ՝ 144.6 %-ով,
3. 1.0 մլրդ դրամը կամ 0.3%-ը ներքին երաշխիքներ:

Վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ներքին պարտքի կառուցվածքում գանձապետական պարտատոմսերը, որոնք ՀՀ դրամով են, նվազում են և ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերը աճում: Այսինքն՝ **ներքին պետական պարտքի սպասարկումն արտարժույթի փոխարժեքի տատանումից կախված դառնում է ավելի ռիսկային:**

2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պետական գանձապետական պարտատոմսերը բնութագրող ցուցանիշներն ունեն հետևյալ տեսքը.

1. 2015 թվականին փաստացի տեղաբաշխվել է 144.8 մլրդ դրամի պարտատոմսեր և մարվել 111.5 մլրդ դրամի պարտատոմսեր,

2015 թվականի վերջին շրջանառության մեջ եղած պետական գանձապետական պարտատոմսերի ծավալը կազմել է 320.8 մլրդ դրամ, որից.

- կարճաժամկետ պարտատոմսերի ծավալը կազմել է 21.5 մլրդ դրամ կամ 6.7 %-ը, 2014 թվականին նույն ժամանակահատվածում 12.5 մլրդ դրամ կամ 4.3%,
- միջնաժամկետ պարտատոմսերի ծավալը կազմել է 153.9 մլրդ դրամ կամ 48.0%-ը, 2014 թվականի նույն ժամանակահատվածում 150.8 մլրդ դրամ կամ 52.0%

- երկարաժամկետ պարտատոմսերի ծավալը կազմել է 144.4 մլրդ դրամ կամ 45.0 %-ը, 2014 թվականի նույն ժամանակահատվածում 125.5 մլրդ դրամ կամ 43.3%,
- խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերի ծավալը կազմել է 1.0 մլրդ դրամ կամ 0.3%-ը, 2014 թվականի նույն ժամանակահատվածում 1.1 մլրդ դրամ կամ 0.4%:

2. 2015 թվականին պետական պարտատոմսերի միջին կշռված ժամկետայնությունը կազմել է 2065 օր (ՊԿՊ-141 օր , ՄԺՊ-742 օր, ԵԺՊ-3773 օր, ԽԱՊ - 413 օր),

3. Միջին կշռված եկամտաբերությունը 13.99% է, որը 2014 թվականին կազմել է 13.49% ,

4. Մարման բեռի բաշխվածությունը 2032 թվականն է,

5. 2015 թվականի պետական գանձապետական պարտատոմսերի գծով պակասուրդի փաստացի ֆինանսավորումը կազմել է 15.6 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 40.0 մլրդ դրամի փոխարեն (ճշտված ծրագիրը -3.0 մլրդ դրամ):

2015 թվականին «Ստացված վարկերի և փոխառվածությունների մարում» մասով 1.6 մլրդ դրամի չափով «ՎՏԲ -Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ- ից ստացված վարկի փաստացի մարում է եղել, որի կատարողականը նախատեսվածի նկատմամբ կազմել է 100%:

2013 թվականից արտարժույթային պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցներն ուղղվում են բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորմանը: 2015 թվականի ընթացքում արտարժույթային պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված 229.9 մլրդ դրամ մուտքից 94.2 մլրդ դրամի 2013 թվականին թողարկված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի հետգնում է կատարվել: Մնացած 135.7 մլրդ դրամը կայունացման դեպոզիտային հաշվից բաշխվել է հետևյալ ուղղություններով՝

1. Պետական գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորման ծավալների կրճատում - 40 մլրդ դրամ,
2. Վարկերի և փոխառվածությունների տրամադրում – 33.8 մլրդ դրամ,
3. Պետական բյուջեի պակասուրդի ֆինանսավորում – 12.5 մլրդ դրամ,
4. Կայունացման դեպոզիտային հաշվի մնացորդ – 49.4 մլրդ դրամ :

2015 թվականին ներքին պետական պարտքի սպասարկման փաստացի ծախսը կազմել է 32.2 մլրդ դրամ կամ նախատեսված ցուցանիշի 100%-ը, որից 32.1 մլրդ դրամը (96.9%) միայն պետական գանձապետական պարտատոմսերի գծով սպասարկման

ծախսն է: Հաշվետվության էջ 124-րդ էջում նշվում է, որ «Նախորդ տարվա համեմատ արձանագրվել է հիշյալ պարտավորությունների սպասարկման ծախսերի 20.2%-ով (12.4 մլրդ դրամով) աճ՝ պայմանավորված արտաքին տոկոսավճարների աճով: Արտաքին տոկոսավճարներն աճել են 46.6%-ով (13.3 մլրդ դրամով), իսկ ներքին տոկոսավճարների գծով արձանագրվել է անկում՝ 2.7%-ով (877.3 մլն դրամով)»: **Նման գնահատական տալը ճիշտ չէ, քանի որ 2015 թվականին ներքին պետական պարտքի սպասարկման փաստացի ծախսում ներառված չեն ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված 47.4 մլրդ դրամի արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերը և դա, «ՀՀ պետական պարտքի մասին» ՀՀ օրենքի հոդված 14-ի 1) կետի համաձայն, պետք է ներառել ներքին պետական պարտքի սպասարկման փաստացի ծախսում:**

2015 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքը

2015 թվականի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ՀՀ արտաքին պետական պարտքը կազմել է 4,317.3 մլն ԱՄՆ դոլար, որից՝ 3,841.0 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտավորությունն է, իսկ 476.3 մլն ԱՄՆ դոլարը ՀՀ կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ ԿԲ) պարտավորությունը: 2015 թվականին ՀՀ արտաքին պարտքը 2014 թվականի համեմատ աճել է 532.1 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 14.1%-ով: ՀՀ ֆինանսների նախարարության ՀՀ վերահսկիչ պալատ ներկայացված կանխատեսումների համաձայն, նոր արտաքին վարկեր չներգրավելու դեպքում, ՀՀ արտաքին պետական պարտքը գազաթնակետին կհասնի 2019 թվականին՝ կազմելով 5,707.8 մլն ԱՄՆ դոլար, որից հետո կնվազի:

Արտաքին պարտքի կառուցվածքը հետևյալն է՝

1. Կառավարության արտաքին վարկեր և փոխառություններ- 2,937.32 մլն ԱՄՆ դոլար,
2. Ոչ ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթով պետական պարտատոմսեր - 902.12 մլն ԱՄՆ դոլար,
3. Ոչ ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված պետական գանձապետական պարտատոմսեր - 1.54 մլն ԱՄՆ դոլար,
4. Կենտրոնական Բանկի արտաքին վարկեր և փոխառություններ-476.34 մլն ԱՄՆ դոլար:

1. 2015 թվականի ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պետական պարտքի գծով ստացումները

2015 թվականին ՀՀ արտաքին պետական պարտքի գծով ստացումները, ներառյալ արտարժութային պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցները, կազմել են 986.7 մլն ԱՄՆ դոլար, որից ՀՀ կառավարությունը ստացել է 897.7 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ ԿԲ-ը՝ 89.0 մլն ԱՄՆ դոլար: ՀՀ կառավարության ստացումները 2015 թվականին նախորդ տարվա համեմատ աճել են 249.6%-ով, որը պայմանավորված է արտարժութային պարտատոմսերի տեղաբաշխմամբ, ինչպես նաև գործող վարկերի գծով փաստացի ստացումներով:

2015 թվականին ՀՀ կառավարության ստանձնած 897.7 մլն ԱՄՆ դոլար (420,777.9 մլն ՀՀ դրամ) արտաքին պարտավորություններից 409.9 մլն ԱՄՆ դոլարն արտաքին վարկերի գծով ստացումներն են, իսկ մնացած 487.8 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ արտարժութային պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումից ստացված միջոցները: Արտաքին վարկերի գծով կատարված փաստացի մասհանումները կազմում են ծրագրվածի 137.2%-ը:

Արտաքին վարկերի գծով կատարված մասհանումներից.

- 86.4%-ը կամ 354.0 մլն ԱՄՆ դոլարը միջազգային կազմակերպությունների գծով մասհանումներն են, որում գերակշռում են թվով 3 կազմակերպություններից՝ Վերակառուցման և Զարգացման Միջազգային բանկ 101.7 մլն ԱՄՆ դոլար (28.7%), Եվրասիական Զարգացման Բանկ 100.0 մլն ԱՄՆ դոլար (28.3%) և Ասիական Զարգացման Բանկ 99.2 մլն ԱՄՆ դոլար (28.0%) ստացումները,
- 11.4%-ը կամ 46.7 մլն ԱՄՆ դոլարն օտարերկրյա պետությունների գծով կատարված մասհանումներն են, որից միայն 21.3 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 45.7%-ը Չինաստանի Արտահանման-Ներմուծման Բանկի գծով մասհանումներն են,
- 2.2%-ը կամ 9.2 մլն ԱՄՆ դոլարը առևտրային բանկերի գծով կատարված մասհանումներն են, որից միայն 8.5 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 92.8%-ը ավստրիական Էռստե բանկի գծով մասհանումներն են:

2015 թվականի ընթացքում ՀՀ ԿԲ-ին տրամադրված արտաքին վարկերի գծով ստացումները կազմել են 89.0 մլն ԱՄՆ դոլար, որից ամենամեծ տեսակարար կշիռն են կազմում՝

- 62.3 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 70.0%-ը տրամադրել է Եվրոպական Ներդրումային Բանկը,
- 16.2 մլն ԱՄՆ դոլար կամ 18.2%-ը՝ Արժույթի միջազգային հիմնադրամը (Extended Fund Facility-EFF – 2014 ծրագիր):

2015 թվականի տարեվերջին ՀՀ արտաքին պետական վարկերի 61.3%-ը արտոնյալ վարկերն են: 2015 թվականի տարեվերջին ոչ արտոնյալ վարկերի տեսակարար կշիռը ՀՀ արտաքին պետական վարկերի մեջ կազմել է 38.7%: **Վերլուծության արդյունքում պարզվել է, որ 2015 թվականի ընթացքում ՀՀ արտաքին պետական վարկերի մեջ առկա է արտոնյալ վարկերի տեսակարար կշռի նվազում:** 2014 թվականին, 2013 թվականի համեմատ, արտոնյալ վարկերը նվազել են 1.2 տոկոսային կետով, 2015 թվականին՝ 2014 թվականի համեմատ, արտոնյալ վարկերը նվազել են 2.0 տոկոսային կետով:

2015 թվականին ՀՀ կառավարությունն արտաքին վարկերի գծով ստացել է 409.9 մլն դոլար, որից՝ ոչ նպատակային վարկերի գծով 186.8 մլն դոլար կամ ընդհանուրի 45.6%-ը, իսկ նպատակային վարկերի գծով՝ 223.1 մլն դոլար կամ ընդհանուրի 54.4%-ը: Ստացված ոչ նպատակային վարկերի 186.8 մլն ԱՄՆ դոլարը մուտքագրվել է ընդհանուր պետական ռեսուրսներ և բյուջետային տարվա ընթացքում ուղղվել է բյուջետային ծախսեր կատարելուն, պակասուրդի ֆինանսավորմանը: **2015 թվականին 2014 թվականի համեմատ ՀՀ կառավարությունը 2 անգամ ավելի բյուջետային աջակցության վարկեր է ստացել:**

2. 2015 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկումը

2015 թվականին Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսը կազմել է 391.1 մլն ԱՄՆ դոլար (287.3 մլն ԱՄՆ դոլար մարում և 103.8 մլն ԱՄՆ դոլար տոկոսավճարներ), որից՝ ՀՀ կառավարության սպասարկման

ծախսը կազմել է 355.9 մլն ԱՄՆ դոլար (99.0 մլն ԱՄՆ դոլարը տոկոսավճարներ և 256.9 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մարում) (հավելված 4), իսկ ԿԲ-ինը՝ 35.2 մլն ԱՄՆ դոլար (4.8 մլն ԱՄՆ դոլարը տոկոսավճարներ և 30.4 մլն ԱՄՆ դոլարը՝ մարում):

2015 թվականին ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի գծով փաստացի վճարված տոկոսավճարները 5.2 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 5.6%-ով պակաս է օրենքով նախատեսված ցուցանիշից: 2015 թվականին վճարված 99.0 մլն ԱՄՆ դոլար տոկոսավճարներում 53.7 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ **54.3%-ը արտարժույթային պետական պարտատոմսերի գծով տոկոսավճարներն են այն պարագայում, երբ արտարժույթային պետական պարտատոմսերը ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի 23.5%-ն են կազմում:** Պետք է նշել, որ ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման գումարներում ներառված են ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված 47.4 մլրդ դրամի արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերը և որի արդյունքում ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման գումարները Հաշվետվությունում ճիշտ չեն տրված և պետք է լինեն ավելի պակաս (ռեզիդենտների կողմից ձեռքբերված արտարժույթային պետական պարտատոմսերի սպասարկման ծախսերի չափով): Բացի այդ, դրա արդյունքում Հաշվետվությունում տրված 2015 թվականի ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշներից՝ Արտաքին պարտքի սպասարկում/Արտահանում և Տոկոսավճար/Արտահանում ցուցանիշների հաշվարկ իրական պատկերը ճիշտ չեն արտահայտում:

45.3 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 45.7%-ը ՀՀ կառավարության ներգրավված արտաքին վարկերի գծով տոկոսավճարներն են՝ միջազգային կազմակերպությունների, օտարերկրյա պետությունների և առևտրային բանկերի գծով: ՀՀ կառավարության ներգրավված արտաքին վարկերի գծով տոկոսավճարներում գերակշիռ մասը միջազգային կազմակերպությունների գծով տոկոսավճարներն են՝ 38.0 մլն ԱՄՆ դոլար կամ 84.0%: Միջազգային կազմակերպությունների գծով տոկոսավճարներում գերակշռում են Զարգացման միջազգային ընկերակցության կողմից տրամադրված վարկերի գծով տոկոսավճարները՝ 23.8 մլն ԱՄՆ դոլար (62.6%): ՀՀ կառավարության ներգրավված արտաքին վարկերի տոկոսավճարներում 6.9 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 15.3%-ը օտարերկրյա պետությունների գծով տոկոսավճարներն են, որում 3.6 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 52.6%-ը

միայն Գերմանիային վճարված տոկոսավճարներն են: ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի տոկոսավճարներում մնացած 302.8 հազ ԱՄՆ դոլարը կամ 0.7%-ը առևտրային բանկերի գծով տոկոսավճարներն են, որում 157.3 հազ ԱՄՆ դոլարը կամ 52.0%-ը ավստրիական Էրստե բանկին վճարված տոկոսավճարներն են:

2015 թվականին ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի գծով փաստացի մարումները 2.4 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 4.0%-ով պակաս է օրենքով նախատեսված ցուցանիշից: 2015 թվականին ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի գծով փաստացի մարումները կազմել են 56.9 ԱՄՆ դոլար, որից 36.5 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 64.2%-ը միջազգային կազմակերպությունների գծով մարումներն են, որից 23.9 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 65.5%-ը միայն Զարգացման միջազգային ընկերակցության (IDA) մարմանն ուղղված գումարներն են:

2015 թվականին ՀՀ կառավարության ներգրաված արտաքին վարկերի գծով մարումների ընդհանուր գումարից 19.8 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 34.8%-ը օտարերկրյա պետությունների գծով մարումներն են, որից 9.9 մլն ԱՄՆ դոլարը կամ 50.2%-ը Ճապոնիային վճարված մարումներն են:

Վերլուծության արդյունքում պարզվել է, որ 2016 թվականին ՀՀ արտաքին պարտքը մարելու և տոկոսավճարները իրականացնելու համար անհրաժեշտ կլինի 241.3 մլն ԱՄՆ դոլար, կամ 1.6 անգամ պակաս, քան 2015 թվականին, ինչը պայմանավորված է հիմնականում 2015 թվականին իրականացված 2020 թվականին մարման ենթակա արտարժույթային պարտատոմսերի մասնակի հետգնմամբ՝ մոտ 200 մլն ԱՄՆ դոլար: 2017 թվականից սկսած սպասարկման ծախսն աստիճանաբար կավելանա և գազաթնակետին կհասնի 2020 թվականին՝ կազմելով 973.5 մլն ԱՄՆ դոլար, որից ՀՀ կառավարության արտաքին պարտքի սպասարկումը կկազմի 904.0 մլն ԱՄՆ դոլար:

3. ՀՀ արտաքին պետական պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները

2015 թվականի ՀՀ արտաքին պարտքի բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշների վերլուծությունից պարզվել է, որ Արտաքին պարտք/ՀՆԱ հարաբերակցությունը 40.9% է, այսինքն՝ այս ցուցանիշով չի գերազանցել 50%-ի

սահմանը: Բոլոր հինգ ցուցանիշներով, որոնք ստորև ներկայացված են աղյուսակ 1-ի առաջին հինգ կետերով, Հայաստանի Հանրապետությունը բնութագրվում է որպես նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկիր:

Աղյուսակ 1

**Հայաստանի Հանրապետության արտաքին պետական պարտքի
բեռը բնութագրող մակրոտնտեսական ցուցանիշները**

Ցուցանիշի անվանումը	Ցուցանիշների սահմանները՝ ըստ դասակարգման խմբերի	Փաստացի ցուցանիշներ	
		2014	2015
ԶՆԱ/ՀՆԱ	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >80%		
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 48%-80%		
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ < 48%	25.6%	34.1%
ԶՆԱ/ Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >220%		
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 132%-220%		
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <132%	89.8%	114.8%
Արտաքին պարտքի սպասարկում /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >30%		
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 18%-30%		
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <18%	8.0%	12.5%
Տոկոսավճար /Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ > 20%		

	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 12%-20%		
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <12%	2.3%	3.3%
Արտաքին պետական պարտք/Արտահանում	Առավել ծանր պարտքի բեռ ունեցող երկրներ >275%		
	Միջին պարտքի բեռ ունեցող երկրներ 165%-275%		
	Նվազ պարտքի բեռ ունեցող երկրներ <165%	114.1%	137.5%
Արտաքին պարտք/ՀՆԱ	Սահման՝ 50.00%	32.5%	40.9%
ՀՀ արտաքին պետական պարտքի սպասարկում /Պետբյուջեի եկամուտներ	Սահման՝ 22.5%	9.7%	16.0%

Ելնելով վերոնշյալից, Վերահսկիչ պալատը գտնում է.

ՀՀ կառավարության կողմից ՀՀ Ազգային ժողով ներկայացված՝ «Հայաստանի Հանրապետության 2015 թվականի պետական բյուջեի կատարման վերաբերյալ» տարեկան հաշվետվությունում եկամուտներին, ծախսերին և պակասուրդին ամրագրված ցուցանիշներն արտացոլում են պետական բյուջեի փաստացի կատարողականը: